

Martin Fahlgren

Lenin om parlamentariska val – en introduktion

Innan revolutionen 1917 stöttes och blöttes ett stort antal strategiska och taktiska frågeställningar bland de ryska socialdemokraterna, däribland hur man skulle förhålla sig till val till borgerliga parlament, vilka slags allianser med borgerliga partier som man kunde upprätta i sammanhanget m m.

Problem som rör valdeltagande, valplattformar, allianser osv är givetvis fortfarande viktiga för ”vänstern” och därför kan det vara intressant och lärorikt att ta del av de ryska revolutionärernas erfarenheter och synpunkter. Denna samling innehåller Lenintexter om dessa problem, de flesta från åren 1906-1907, då det fördes en livlig diskussion om hur man skulle ställa sig till den tsaristiska duman, men även andra texter med relevans för problematiken ingår.

Bakgrund

Under 1905 genomgick det tsaristiska Ryssland en revolutionär kris.¹ När det hösten 1905 utlystes val till det tsaristiska parlamentet, ”bulyginska duman”, sågs det som mer eller mindre en självklarhet bland åtminstone bolsjevikerna att man skulle bojkotta detta val. Denna bojkott lyckades också väl.

Efter att det revolutionära uppsvinget i början av 1906 hade ebbat ut, blev frågan om valdeltagande besvärligare.

För de som representerade det bestående var inriktningen ganska självklar: Det gällde att oskadliggöra oppositionen genom att attrahera de mer kompromissvilliga och ”resonabla” och uppta dem i maktstrukturerna, samtidigt som man isolerade de mer stridbara. I detta syfte genomfördes vissa demokratiska och andra reformer, bl a inrättandet av den s k riksduman, till vilken de första valen hölls i mars 1906. Bolsjevikerna förespråkade ”aktiv bojkott” av denna дума (medan mensjevikerna hade en mer ambivalent inställning).

Vid det ryska socialdemokratiska partiets (RSDAP) kongress i april 1906 – mensjeviker och bolsjeviker tillhörde vid denna tid ett och samma parti – konstaterades att bojkotten inte hade fungerat som man hoppats och mensjeviker drog därav slutsatsen att man i fortsättningen borde delta i valen till duman, medan bolsjevikerna fortfarande förespråkade bojkott.

Hösten 1906 skulle man ta ställning till nya val till duman. Mensjeviker var för deltagande. Nu hade även Lenin ändrat uppfattning och ansåg att man borde delta, men de flesta bolsjeviker vidhöll bojkottlinjen och Lenin hamnade i minoritet. Motsättningarna bland bolsjeviker kvarstod under hela 1907 (och 1908). Bolsjevikmajoriteten stod fast vid bojkott, t ex vid valen till tredje duman (hösten 1907), som Lenin ansåg att man borde delta i, trots att det då införts ganska omfattande begränsningar i rösträtten.

Sin principiella inställning till valdeltagande formulerade Lenin klart inför RSDAP:s tredje konferens i juli 1907 (som hölls i Finland). I ett utkast till ”Resolution om deltagande i valen till den tredje duman” skriver han:

Alldenstund

(1) aktiv bojkott, såsom erfarenheterna av den ryska revolutionen har visat, är en korrekt taktik från socialdemokraternas sida enbart under ett vittomfattande, allmänt och snabbt uppsving för revolutionen som utvecklar sig mot ett väpnat uppror, och enbart i förbindelse med den ideologiska målsättningen att bekämpa konstitutionella illusioner som uppkommer från sammankallandet av den

¹ För en kronologi, se nedan

första representativa församlingen från den gamla regimen;

(2) i frånvaron av dessa villkor är det en korrekt taktik från de revolutionära socialdemokraterna att mana till deltagande i valen, såsom var fallet med den andra duman.²

Bolsjevikernas majoritet vid konferensen förkastade resolutionen.

Senare, 1920, när Lenin såg tillbaka på dessa erfarenheter och debatter, vidhöll han att det hade varit korrekt att bojkotta valen under upprorsåret 1905 (dvs. under det revolutionära uppsvinget), men menade nu att bojkotten f ö hade varit felaktig, inklusive när det gällde valen till första duman (i mars 1906), där även Lenin själv hade varit för bojkott. Så här skriver Lenin (i ”*Vänsterismen*” – *kommunismens barnsjukdom*):

Den bolsjevikiska bojkotten av ”parlamentet” år 1905 berikade det revolutionära proletariatet med en ytterst värdefull politisk erfarenhet. Den visade nämligen att när både legala och illegala, parlamentariska och utomparlamentariska kampformer förekommer, så är det ibland nyttigt och rent av absolut nödvändigt att avstå från de parlamentariska formerna. Men ett blint, efterhärmande, okritiskt överförande av denna erfarenhet på andra förhållanden och i en annan situation är det största fel. Ett fel, fast ett mindre och lätt rättat sådant, var redan bolsjevikernas bojkott av ”duman” 1906. Ett mycket allvarligt fel och ett svår rättat sådant var bojkotten 1907, 1908 och följande år, då man å ena sidan inte kunde vänta någon mycket snabbt stigande revolutionsvåg som skulle gå över i uppror, och då å andra sidan nödvändigheten att koppla samman legal verksamhet med illegal framgick av hela den historiska situationen i den borgerliga monarki som höll på att renoveras.³

Om man kortfattat ska försöka sammanfatta den allmänna principiella inställning som Lenin kom att förespråka när det gällde deltagande resp. bojkott av parlamentsval, så blir det följande: Under ”normala” förhållanden bör man delta i val, främst för att bedriva politisk agitation och propaganda (inte i röstfiskesyfte), medan bojkott blir aktuellt enbart under revolutionära uppsving, då valen hotar att avleda uppsvinget till parlamentariska banor.

En liten utveckling

I detta sammanhang kan jag inte låta bli att kommentera Hèlène Carrère d’Encausses ganska nyutkomna *Lenin*-biografi (svensk utgåva 2008). Denna ”ledamot av franska akademien” hävdar (s 136) att Lenin intog ”en oförsonligt negativ hållning mot valen” hösten 1906 (och hänvisar, utan att citera, till en Lenin-artikel från oktober 1906). Lite längre ned säger hon att Lenin ändrade ståndpunkt först *hösten* 1907, inför valen till ”tredje duman”: ”denna gång var Lenin mer gynnsamt inställd till ett deltagande”. (s 137)

Antingen så är hon mycket dåligt påläst, eller så är det fråga om en medveten förvrängning av Lenins verkliga ståndpunkter, eftersom Lenin – som vi redan påpekat – redan från augusti 1906 förespråkade deltagande i duma-valen (se t ex artikeln ”Om bojkotten” från 12 augusti 1906, där Lenin säger att ”nu har den tid kommit då de revolutionära socialdemokraterna måste upphöra att vara bojkottister”).⁴

² *Collected Works* vol. 13, s. 60

³ *Valda verk i 10 band*, bd 9, s. 393

⁴ Att Lenin verkligen från hösten 1906 förespråkade deltagande i duman, framgår inte bara vid läsning av hans texter från den tiden, utan det har flera andra författare tidigare haft klart för sig och påpekat, vilket gör Carrère d’Encausses påstående ännu mera märkligt. Här följer ett par exempel:

1) I *Lenin* (sv. övers 1967) skriver Louis Fischer att Lenin ”förordade ivrigt deltagande i duman 1906.” (s. 70). Han konstaterar vidare helt korrekt att det som mensjevikerna och Lenin var oeniga om var *inte* valdeltagandet, utan att ”Lenin avvisade mensjevikernas strategi att tillåta tillfälligt samarbete med liberala borgerliga partier”.

2) Lenins hustru Krupskaja skriver i sin *Lenin* (sv. översättning 1976): ”Den 20 februari 1907 skulle andra riksduman sammankallas. På novemberkonferensen [dvs 1906] uttalade sig fjorton delegater, däribland ombuden från Polen och Litauen, med Vladimir Iljitz i spetsen för att delta i valen till riksduman men mot blockbildning med kadeterna (vilket mensjevikerna förespråkade).” (a.a. s 132)

Att ignorera sådana elementära sakförhållanden tyder – i bästa fall (!) – på slarv eller så rör det sig om medveten historieförfalskning. Tyvärr så är detta ingen engångsföreteelse – det finns massor av sakfel i Carrère d'Encausses bok, som överhuvudtaget ger intryck av att vara ett hastverk av mycket ojämn kvalitet (den bästa delen av boken utgörs av de sista kapitlen som innehåller en hel del intressant). Min slutsats blir därför att den franska akademiledamoten *inte* haft för avsikt att ge en rättvisande/sann bild av vad den ryske revolutionären faktiskt stod för, utan syftet har varit att låta honom framstå i ofördelaktig dager (i detta fall som en envis, stelbent, oförbätterlig sekterist). Då är det ju mindre noga med att hålla sig till fakta.

Kortfattad kronologi

Datum enligt den äldre ryska almanackan

1903

17 juli-10 aug. Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti (RSDAP) håller sin andra kongress – först i Bryssel, sedan i London. Splittring mellan bolsjeviker och mensjeviker.

1904

27 januari Rysk-japanska kriget inleds med en japansk överraskningsattack mot ryska flottan i Port Arthur

1905

9 januari ”Den blodiga söndagen”. *Revolution börjar i Ryssland*
 12-27 april RSDAP:s tredje kongress (i London)
 14-15 maj Ryska flottan krossas i sjöslaget vid ön Tsushima
 14 juni Uppror på pansarkryssaren Potemkin (i Svarta havet)
 6 augusti Tsaren tillkännager sammankallandet av ”Bulygin-duman”
 23 augusti Rysk-japanska kriget avslutas med undertecknandet av freden i Portsmouth
 7-9 sept. De socialdemokratiska organisationernas konferens i Riga.
 13 oktober Petersburgssovjeten bildas
 17 oktober Manifest från tsaren utlovar en konstitution
 Oktober Politisk generalstrejk i Ryssland
 7-8 nov. Lenin återkommer till Ryssland
 11-16 nov. Väpnat uppror i Sevastopol
 3 december Petersburgssovjeten upplöses av polis och militär
 6-17 dec. Väpnat uppror i Moskva
 11 december Tsarregeringen utfärdar lag om val till en riksduma
 12-17 dec. RSDAP:s första partikonferens (i Tammerfors)

1906

Mars Val till första (riks)duman
 10-25 april RSDAP:s fjärde kongress, ”föreningskongressen” (i Stockholm). Mensjeviker i majoritet.
 27 april Första duman sammanträder (upplöses den 8 juli)
 3-7 november RSDAP:s andra partikonferens (i Tammerfors). Lenin förespråkar deltagande i valen till andra duman

1907

20 feb.- 3 juni Andra duman sammankallad
 April-maj RSDAP:s femte kongress (i London)
 21-23 juli RSDAP:s tredje konferens (i Kotka, Finland)
 November Val till tredje duman. Lenin lämnar Ryssland och slår sig ner i Schweiz
 5-12 nov. RSDAP:s fjärde partikonferens (i Helsingfors)

1908

21-27 dec. RSDAP:s femte allryska konferens (i Paris)

1910

Januari RSDAP:s centralkommittés plenum sammanträder. Ett sista (misslyckat) försök att försona bolsjeviker och mensjeviker görs.

1912

Januari Bolsjevikerna håller konferens (i Prag) och utropar sig som ett självständigt parti, Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti (bolsjevikerna) [RSDAP(b)]

Lästips

Marcel Liebman, [Lenins leninism](#) (ger en fyllig historisk bakgrund, innehåller ytterligare uppgifter om debatterna i bolsjevikpartiet m m)

Paul Le Blanc, [Lenin och det revolutionära partiet](#)

Martin Fahlgren 25 april 2010

Till innehållsförteckningen för artikelsamlingen [Lenin om parlamentariska val](#)